

**ПРОЕКТ: ХИДРОЕЛЕКТРАНА „БОШКОВ МОСТ“
РАМКА ЗА СТЕКНУВАЊЕ СО ЗЕМЈИШТЕ И
КОМПЕНЗАЦИЈА**

Подготвено од: ГЕИНГ Кук

јули, 2011

СОДРЖИНА

1	Вовед	4
2	Опис на проектот.....	6
3	Законска рамка.....	7
3.1	Македонски закони.....	7
3.1.1	Клучни дефиниции.....	7
3.1.2	Македонски Закон за експропријација	8
3.2	Барања на ЕБОР според БИ5	9
4	Области за аквизиција на земјиште за Бошков Мост.....	10
4.1	Област на браната и акумулацијата	13
4.2	Области опфатени со останатите објекти од проектот.....	13
4.3	Генерални потреби од аквизиција на земјиште.....	13
5	Планирани мерки за намалување и олеснување на влијанието.....	15
6	Развој на детален ПСЗК.....	17
6.1	Содржина на ПСЗК	17
6.2	Попис на опфатени средства и опфатени луѓе	17
6.3	Договори за имплементација	19
7	МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПОПЛАКИ	19
7.1	Регистрација на поплаки.....	19
7.2	Преглед и надополнување на поплаките.....	21

Содржина на слики

Слика 4-1	Мапа на елементите на ХЕ Бошков Мост	12
Слика 5-1	Директно засегнати локации во Тресонче	16
Слика 5-2	Предложена дислокација на црквата и спортскиот терен	16

Содржина на табели

Табела 1-1	Временска рамка на предложените активности на ХЕ Бошков Мост:.....	5
Табела 4-1	Идеен проект 2002 за ХЕ Бошков Мост (Книга 11-Експропријација и компензација)	14
Табела 4-2	Рекапитулар на површината на објектите за ХЕ Бошков Мост	14

ЛИСТА НА АКРОНИМИ

ЕЛЕМ	АД ЕЛЕКТРАНИ НА МАКЕДОНИЈА
ЕБОР	ЕВРОПСКА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ
ХЕ	Хидроелектрана
БИ	Барање за изведување
РСЗК	Рамка за стекнување со земјиште и компензација
ПСЗК	План за стекнување со земјиште и компензација
УИПО	Управа за имотно-правни односи
ЛЗП	Лицата засегнати со проектот

1 Вовед

АД ЕЛЕМ има намера да го прошири енергетскиот систем на Македонија со изградба на ХЕ Бошков Мост. Со проектот се предвидува изградба на електрана со моќност од 70MW, брана и мала акумулација како и зафати на шест помали реки, кои меѓу себе ќе бидат поврзани со цевководи и еден тунел.

Потенцијалното влијание на проектот врз животната средина и социјалните услови се дадени во Проценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти, изработена согласно македонската регулатива и Политиката за животна средина и социјалната политика на ЕБОР.

За време на подготовката на Проценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти утврдено е дека процесот на стекнување со земјиште за акумулацијата и останатите компоненти ќе има влијание врз земјиштето во приватна и државна сопственост, како и некои градби вклучувајќи и некои куќи. Во Тресонче, селото најблиску до акумулацијата, неколку куќи, руинирана штала, мал параклис, дел од гробишта и 18 ха ливади и шума ќе бидат опфатени со полнење на акумулацијата. Сепак, за време на подготовка на овој документ, сè уште се разгледуваат алтернативни проекти со цел да се избегне или минимизира влијанието на стекнување со земјиште за овој проект.

Бидејќи во областа која ќе биде зафатена со акумулацијата живеат луѓе или поседуваат земјиште и друг имот што потенцијално можат да бидат засегнати од акумулацијата и другите компоненти на проектот, истите ќе бидат засегнати од експропријацијата, согласно македонското законодавство кое вели дека е потребно да се изврши надокнада во вредност еквивалентна или повисока од земјиштето и имотот кои се засегнати. Барањата на ЕБОР за стекнување со земјиште се однесуваат и на овој проект и истите се опишани во Барања за перформанси 5 (БИ5) на ЕБОР.

Оваа Рамка за стекнување со земјиште и компензација (РСЗК или Рамка) е подготвена за да служи како водич за идните активности поврзани со активностите на релокација или компензација. Бидејќи финалниот дизајн на проектот не беше достапен во времето на подготовка на овој документ, направени се напори да се проценат потенцијалните негативни влијанија произлезени од процесот на стекнување со земјиште. Оваа рамка ќе ја формира основата на подетален и конечен План за стекнување со земјиште и компензација (ПСЗК) кој ќе се изработи откако ќе биде достапен финалниот дизајн на проектот и влијанијата ќе можат да се предвидат во целост.

Рамката се базира врз следниве извори на информации:

- Идеен проект (2005) за ХЕ Бошков Мост со моќност од 70MW, каде е прикажана ситуација со сите предвидени објекти за изградба на проектот;
- Дигитален план доставен од Агенција за катастар на недвижности (2007) со парцели на кои ќе бидат изградени објектите;
- Теренски мерења во 2011 со двофрекфентен ГПС; и

- Посета на терен и разговори со локалното население (март-мај 2011)

Табела 1-1 Временска рамка на предложените активности на ХЕ Бошков Мост:

		ПРОЕКТНИ АКТИВНОСТИ НА ХЕ БОШКОВ МОСТ						
		Студија за оценка на влијанието врз животната средина и оценка на социјалните црп=влијанија (ESIA)	ESIA јавна и консултација (Македонска регулатива – 30 дена)	ESIA јавни расправи (EBRD регулатива-120 дена)	Финален проект	Доделување на договор	Период на изградба	Почеток на работа на ХЕ
Временска рамка на активности	ПОЧЕТОК на активностите	Фев. 11	Јули 11	Јули 11	Окт. 11	Дек. 11	Фев. 12	Мај 16
	КРАЈ на активностите	Јуни 11	Јули 11	Окт. 11	Дек. 11	Дек. 11	Фев. 16	нема информ.
	Времетраење (месеци)	5	1	4	3	4	48	нема информ.
Засегнати страни - Примарни	Инвеститори	√	√	√	√	√	√	√
	Државни институции	√	-	-	√	-	√	√
	Локална самоуправа	√	√	√	√	-	√	√
	Државни агенции и научни институции	√	-	-	√	-	√	√
	Директно засегнато население/ сопственици на земјиште и локални претпријатија	√	√	√	-	-	√	√
	Вработени & Изведувачи	-	-	-	√	√	√	√
Засегнати страни - Секундарни	Граѓански организации	√	√	√	-	-	√	√
	Приватен сектор/Бизнис асоцијации	√	-	-	-	-	√	-
	Религиозни институции	√	√	√	-	-	√	-
	Индијектно засегнато население / сопственици на земјиште	√	√	√	-	-	√	√
	Медиуми	√	√	-	-	-	√	√
	Општа јавност	√	√	√	-	-	√	√

Целта на оваа рамка е да се постават принципите кон кои АД ЕЛЕМ ќе се посвети во управување со проектните влијанија од процесот на стекнување со земјиште. Ова ги вклучува следниве принципи:

- ✓ Да се одбегне колку што е можно повеќе, или да се минимизира експропријацијата на земјиште од населението,
- ✓ Доколку експропријацијата е неопходна, на населението треба да му се обезбедат истите услови за живот како и пред експропријацијата,
- ✓ Да се дефинира транспарентна и подеднакво применлива методологија за парична компензација за загубеното земјиште која ќе соодветствува со заменската вредност,
- ✓ Да се обноват изворите на приход на населението засегнато со експропријацијата на исто ниво како пред започнување на проектот,
- ✓ Да се намалат негативните социјални и економски последици од процесот со стекнување на земјиште, и
- ✓ Да се комуницира и проективно да се соработува со засегнатите луѓе и да се обезбеди посебен механизам за поплаки при процесот на стекнување со земјиште.

2 Опис на проектот

Инвеститорот, Електрани на Македонија АД (во понатамошниот текст „ЕЛЕМ“), е претпријатие во државна сопственост чија основна дејност е производство на електрична енергија. ЕЛЕМ планира да изгради хидроелектрана (ХЕ) кај Бошков Мост со што ќе обезбеди вршен производствен капацитет од 5 часа дневно. Главно заради користење на капацитетите на Мала река и нејзините притоки, ХЕ Бошков Мост ќе биде лоцирана во западниот дел на Република Македонија, одалечена околу 12 км од Дебар. Земјиштето предвидено за овој проект главно потпаѓа под Општината Маврово-Ростуше и дел во Општина Дебар. Значителен дел од проектот се наоѓа во границите на Националниот Парк Маврово.

Составни делови на проектот што ќе се градат се:

- брана со која ќе се формира акумулација (езеро);
- зафати на сите значајни притоки на речниот басен на Мала Река;
- деривациони канали, главен доводен тунел, цевководи и водостан;
- машинска зграда за турбината; и
- трафостаница и поврзување со главната преносна мрежа за електрична енергија.

Во склоп на проектот ќе постојат и придружни градежни инфраструктури, кои ќе бидат од привремен карактер, вклучувајќи градежни населби за вработените и раководителите на градилиштето, како и пристапни патишта онаму каде тоа е потребно. Период за изградба на проектот е 4 години.

Зафатните структури на ХЕ Бошков Мост е предвидено да ги зафатат планинските водотеци кои извираат од југо-западната падина на планината Бистра, во рамките на Националниот Парк Маврово и од северо-источните падини на планината Стогово.

Водите од Мала Река ќе се користат за производство на електрична енергија и ќе бидат испуштани назад во реката пред самиот влив во реката Радика, на 10км возводно од сливот на реката Радика во реката Црн Дрим. Водата од Мала Река и нејзините притоки (преку покриени канали, сифони и тунели) ќе се носи до акумулацијата создаден зад браната. Браната и акумулацијата се наоѓаат на територија на селата Тресонче и Селце. Водата од акумулацијата со тунел ќе се носи до машинската зграда на ХЕ лоцирана на околу 9км подолу во долината (и 360м пониско).

Браната ќе се изгради на сливот на Јадовска Река во Тресонечка река, под селото Тресонче. Браната е висока 33,8 м и обезбедува употреблив волумен на акумулацијата од 858 000 m³ што претставува резерви за вода за неколку дена. Должината на главниот тунел е 8742 м и има дијаметар од три метри.

Структурите на проектот главно се лоцирани во ненаселени места. Според Пописот на население од 2002 год, и тековните проценки направени врз основа на интервјуата со месното население во 2011 год., поголемиот дел од опфатените села имаат помалку од 10 постојани жители (Гари има 10 постојани жители; Тресонче 8; Осој 6; а Лазарополе, Росоки, Селце, и Сушица немаат постојани жители). Сепак, за време на пролетта, летото и раната есен, речиси сите куќи во рамките на овие села се полни. Пензионерите (кои главно се родени овде) се присутни во овие села преку летото, а помладите луѓе го користат имотот за време на викендите и одморите. Луѓето кои се вработени ги користат нивните имоти за одмор, минувајќи ги викендите токму тука. Поголемиот дел од сопствениците на имотите живеат во Скопје, некои живеат во Гостивар и Тетово, а мал број се во странство.

3 Законска рамка

3.1 Македонско законодавство

3.1.1 Клучни дефиниции

Експропријацијата претставува одземање или ограничување на правото врз приватна сопственост со компензација, спроведено со соодветен акт на државен орган или од личности и за кои сопственикот предмет на експропријација ќе добие соодветна материјална компензација. *Експропријацијата, за разлика од присилната национализација која се врши од страна на државата над приватната сопственост на своите граѓани, се однесува на социјално, мотивирани конфискации на било кој вид на приватна сопственост, не само на недвижности. Се изведува во случај на потреба за изградба на патишта, железнички линии, канали, рудници, населби, индустриски објекти, енергетски објекти и др.*

Соодветен паричен надоместок подразбира надоместок на средства не пониски од висината на пазарната вредност на недвижноста.

3.1.2 Македонски Закон за експропријација

Со законот за експропријација се уредува (1) експропријацијата на сопственоста (земјиште, згради и останати градби како што се недвижностите), (2) правата кои произлегуваат од овој закон заради изградба на објекти и изведување на други работи од јавен интерес, и (3) утврдување на праведниот надомест за експроприраниот имот (Службен весник на Република Македонија бр. 33/95, 20/98, 40/99, 31/03, 46/05, 106/08, 76/10).

Изградбата на ХЕ Бошков Мост се смета дека е од национален интерес. Па, онаму каде е соодветно, експропријацијата е начин преку кој ЕЛЕМ ќе треба да го обезбеди имотот и земјиштето за овој проект.

Според Законот за експропријација, експропријација на земјиштето започнува со предлог за експропријација. Предлогот за експропријација се поднесува од страна на субјектот кој бара експропријација (во овој случај ЕЛЕМ, компанијата или проектот) до Управата за имотно-правни односи (Министерство за финансии), национално тело за експропријација.

Предлогот за експропријација содржи податоци за проектот и потребната експропријација на земјиште, детали за земјиштето за кое се предлага експропријацијата, употреба на земјиштето и градби лоцирани на него, како и детали за сопствениците на засегнатиот имот.

Со предлогот за експропријација се поднесуваат и следниве документи:

- Извод од актот за просторно планирање, нумерички податоци за недвижноста за која се предлага експропријацијата,
- Видот и висината на понудениот надоместот за недвижноста за која се предлага експропријацијата,
- Доказ за обезбедени средства за надомест на експроприраната недвижност,
- Доказ за сопственост на имотот кој се понудува како надомест.

Предлог за експропријација се поднесува до Управата за имотно-правни односи (УИПО), која ги поднесува предлозите со сите пропратни документи до сопствениците на недвижен имот и до овластеното тело за управување со јавните книги (во овој случај Агенција за катастар на недвижен имот). Потоа, УИПО закажува расправа, на која се поканети и сопственикот и корисникот на експропријацијата. Расправата завршува со потпишување на спогодбата за исплата.

Овој вид на спогодба за исплата има правна сила на закон, а постапката за експропријација и определување на висината на компензацијата се сметаат за завршени. Решенијата за исплата ги потпишуваат членовите на комисијата, а

исплатите кон поранешните сопственици се извршуваат веднаш од страна на корисникот на експропријацијара.

Доколку не може да се постигне решение, според предлогот за експропријација, УИПО донесува одлука дали сепак да се усвои предлогот за експропријација. Против одлуката може да се поднесе жалба до комисијата на Владата на Република Македонија. Против одлуката може да се поднесе жалба до Управен Суд на Република Македонија. Оваа одлука е конечна.

УИПО е одговорно за поднесување на потпишаните спогодби, како и за донесените одлуки до Катастарот заради внесување на промена на сопственост врз експроприраниот недвижен имот.

Ако при експропријацијата на еден дел од недвижноста се утврди дека сопственикот нема економски интерес да го користи преостанатиот дел од недвижноста, односно ако поради тоа на преостанатиот дел се оневозможени или се битно влошени условите за живот и работа, по негово барање ќе се експроприра и тој дел.

Како преостанат дел во смисла на овој став се смета преостанатиот дел од парцелата, дел од недвижниот имот или дел од преостанатиот целокупен недвижен имот што не се експроприра.

Службеното лице кое ја води постапката за експропријација е должно да го поучи сопственикот дека може да поднесе барање за експропријација на преостанатиот дел.

Барањето за експропријација на преостанатиот дел од недвижноста може да се поднесе до донесување на првостепеното решение за експропријација, а ако сопственикот не бил поучен, до правосилноста на решението за експропријација.

Барање за експропријација на преостанатиот дел може да се поднесе и во рок од три години од денот на завршувањето на објектот, односно изведувањето на работите заради кои е извршена експропријација.

3.2 Барања на ЕБОР според БП 5

За овој проект, процесот на стекнувањето со земјиште и негова компензација ќе се спроведе во согласност со Политиката за животна средина и социјална политика и Барањето за перформанси 5 поврзани со процесот на стекнување на земјиште, присилно преселување и економско преселување¹.

Целите на Барањето за изведување 5 се:

- да се избегне или барем минимизира присилното преселување онаму каде е можно давајќи алтернативни решенија за проектот;

¹ http://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/ESP_PR05_Eng.pdf

- да се ублажат неповолните социјални и економски влијанија од процесот на стекнување на земјиште или ограничувањата за користењет на земјиштето од страна на засегнатите лица со: (i) обезбедување на компензација за загуба на имот во висина на трошоци на замената; и (ii) осигурување дека активностите за преселување се имплементирани преку соодветна информираност, консултации и информирано учество на засегнатите;
- да се подобри, или најмалку, да се врати живеачката и стандардите на живеење на преселените лица на ниво на кое било пред проектот и тоа преку мерки кои се базираат на претприемништво, приходи од плата и/или претпријатие, со што би се овозможиле одржливи подобрувања на нивниот социоекономски статус; и
- да се подобри условите за живот меѓу преселените лица преку обезбедување соодветно домовање на локации со обезбедено право на сопственост.

Важно е да се нагласи дека, барањата во овој БП се применливи за физичка и економска дислокација која може да биде целосна, делумна, трајна или привремена. Понатаму, во луѓе кои се засегнати може да се вбројат оние кои имаат правно признати права или побарувања врз имотот, оние со традиционални побарувања врз имотот, оние кои немаат правно признати права или побарувања врз имотот, сезонските корисници како што се сточарски/рибарски семејства, ловци кои може да имаат заемно поврзани економски односи со заедниците кои се лоцирани во проектната област.

На засегнатите лица ќе им се даде можност да учествуваат во преговорите за понудите за компензација, барањата за подобност, помош при преселување, соодветност на понудените локации за преселување и предложената временска рамка.

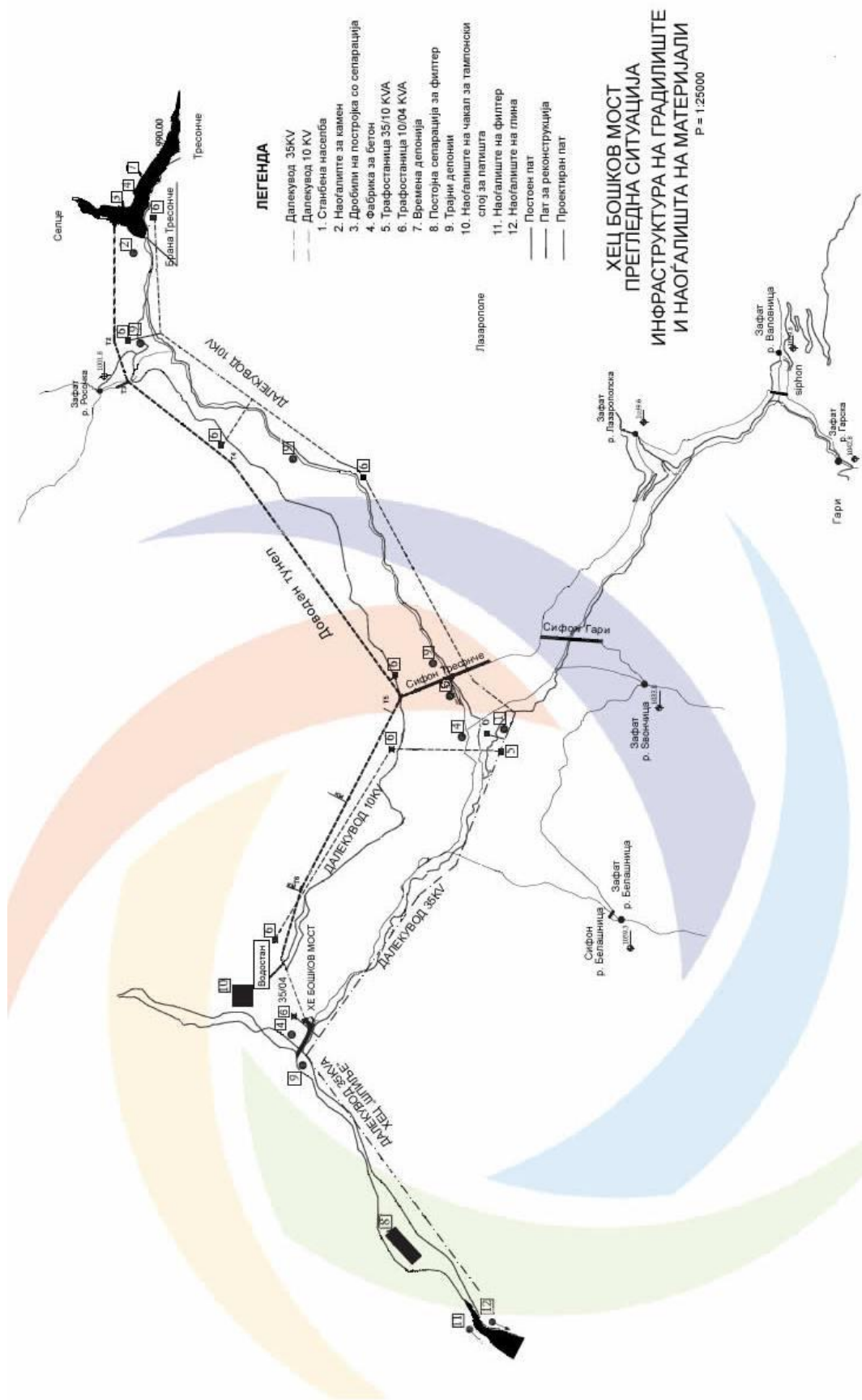
Како што се бара според националните закони, исто така и ЕБОР бара Проектот да вклучи соодветно квалификуван специјалист кој ќе спроведе попис и социоекономска проценка на тековната состојба во рамките на дефинираната засегната област, и ќе помогне при подготовките за деталниот и конечниот План за стекнување со земјиште и компензација (ПСЗК).

4 Области за стекнување со земјиште за ХЕ Бошков Мост

Овој дел од рамката ги опишува областите кои негативно ќе бидат погодени од процесот со стекнување на земјиште, како што се тековно познати, привремено за време на изградбата и трајно за време на работата на ХЕ Бошков Мост. Овие информации се подложни на промена бидејќи финалниот проект е во подготовка и се уште се водат консултации со засегнатите страни за тоа како да се минимизира влијанието врз земјиштето/имотот.

На кратко, клучните области каде се очекува дека ќе биде неопходно да се превземат мерки за ублажување и компензација, се следните:

- ✓ Обработливо земјиште на различни локации,
- ✓ Мал параклис (Света Параскева) близу Тресонче и Селце,
- ✓ Разрушена штала во истата област,
- ✓ Локалните гробишта во Тресонче,
- ✓ Пет куќи во Тресонче кои се користат за викенди и одмори,
- ✓ Една куќа со постојан жител во Тресонче, со напуштена штала,
- ✓ Четири куќи во Росоки кои се користат за викенди и одмори,
- ✓ Отворен простор кој во моментов се користи како место за собирање на населението од тој крај за нивните традиционални прослави. Тој лоциран на ливадата околу параклисот кој треба да се потопи со изградба на браната и акумулацијата.

Слика 4-1 Мапа на елементите на ХЕ Бошков Мост

Поголемиот дел од земјиштето што треба да се стекне за реализација на овој проект се спаѓа во Општината Маврово-Ростуше, а останатот дел потпаѓа под Општина Дебар.

На некои локации има земјоделски површини кои се во приватна сопственост и кои треба да се проценат во однос на квалитетот (класа и тип на обработливост) и површина со цел да се обезбеди дека сопствениците ќе добијат соодветна компензација во согласност со регулативите.

4.1 Област на браната и акумулацијата

Во истата област се наоѓа локалниот мал параклис (Света Параскева градба од камен/цигла со површина околу 15м²) кој е добро одржуван и користен. Консултациите помеѓу ЕЛЕМ и локалните религиозни претставници се одржани и договорено е црквата да биде дислоцирана или ќе се изгради нова на нова предложена локација. Во истата област има отворен простор кој месното население традиционално го користи како место за собирање по повод одредени прослави. Во согласност со традицијата, треба да се обезбеди алтернативна локација за овие социјални собири.

Дел од патото кон селото Тресонче треба да се пренасочи над акумулацијата со цел да се овозможи соодветна комуникација со селото.

Во областа на акумулацијата исто така има и локални гробишта кои опфатени и ќе треба да бидат дислоцирани на блиска локација, околу патот, во област која во иднина нема да биде потопена за време на зголемување на нивото на водата.

Во поплавената област лоциран е еден високонапонски 10 kV далновод, кој ќе биде дислоциран. Телефонската линија, исто треба да се дислоцира.

4.2 Области опфатени со останатите објекти од проектот

Дополнително, ќе се обезбеди земјиште за останатите објекти од проектот, вклучувајќи и земјиште кои ќе се користи за работничката населба и за самата ХЕ Бошков Мост. Мал дел од ова земјиште се употребува за земјоделие, но има неколку хектари на пасишта за кои ќе биде потребна замена со пасишта или материјална компензација.

4.3 Генерални потреби од аквизиција на земјиште

Од податоците добиени од Идејниот проект за експроприација за Бошков Мост, најголемиот дел од експроприраното земјиште е сопственост на Република Македонија, а околу 18% е во приватна сопственост. Според проектната документација, со акумулацијата ќе се поплават околу 22 ха односно, 7 ха шума и 15 ха ливади и пасишта.

Табела 4-1 Идеен проект 2002 за ХЕ Бошков Мост (Книга 11-Експропријација и компензација)

Општински катастар на	Шуми	Ливади	Пасишта	Обработливо земјиште	Овоштарници - градини
Тресонче	1.22	2.23	5.71	1.95	0.62
Селце	5.19	2.31	1.12	0.50	1.12
Росоки	10.93	0.71	3.63	0	0
Лазарополе	10.62	0	0	3.08	0
Сушица	1.20	0	0	0	0
Могорче	13.73	0	0.36	0	0
Осој	21.35	1.66	3.0	0.29	0
Гари	16.36	0.21	0.96	0	0.15
Долно Косоврасти	1.25	1.41	0	0.27	0
Парези	0	0	1.21	1.01	0

Табела 4-2 Рекапитулар на површината на објектите за ХЕ Бошков Мост

Бр.	Објект	Општински катастар	Површина Ха
1	Акумулација со брана	Тресонче	11.78
		Селце	10.46
		Вкупно:	22.24
2	Брана „Росоки“	Росоки	4.37
		Вкупно:	4.37
3	Постројка, машински круг, цевковод	Долно Косоврасти	2.92
		Вкупно:	2.92
4	Лев доведен канал	Гари	3.13
		Осој	13.54
		Могорче	1.44
		Вкупно:	18.12
5	Канал „Валавница“	Гари	2.57
		Вкупно:	2.57
6	Десен доведен канал	Лазарополе	13.26
		Гари	11.11
		Вкупно:	24.37
7	Сифон „Тресонче“	Осој	1.64
		Вкупно	1.64
8	Сифон „Гари“	Гари	1.36
		Лазарополе	0.44
		Вкупно:	1.80
9	Пристапен пат Осој-Тресонче	Осој	3.60
		Росоки	3.18
		Вкупно:	6.79
10	Пристапен пат до водостан	Росоки	2.48

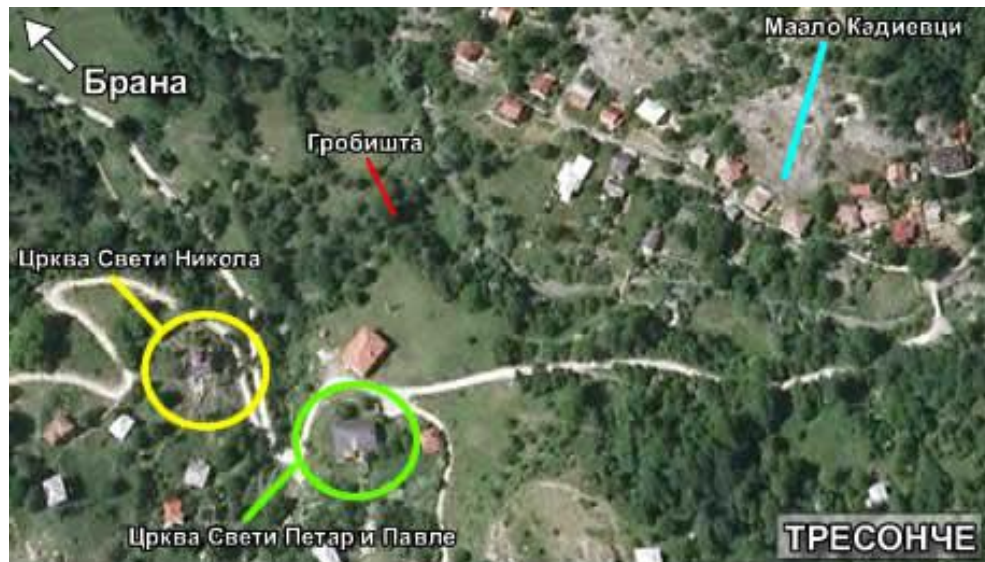
Бр.	Објект	Општински	Површина
		Могорче	12.65
		Осој	0.90
		Сушица	1.20
		Вкупно:	17.23
11	Пристапен пат Росоки-Речиште	Росоки	5.34
		Вкупно:	5.34
12	Фабрика за бетон со сепарација	Осој	1.70
		Вкупно:	1.70
13	Депонија за глина	Пареси	2.21
		Вкупно:	2.21
14	Градежна населба Осој	Осој	4.95
		Вкупно:	4.95
	Вкупно за ХЕ Бошков Мост:		116.32 ха

Точниот број на засегнати лица ќе се одреди по деталното снимање кое ќе го одреди точниот број на сопственици на земјиште и имот и корисници на земјиште кои живеат/ работат во областа и земјиштето кое треба да се експроприра.

5 Планирани мерки за намалување и ублажување на влијанието

Планираните мерки вклучуваат:

- На местата каде што делови од патот кој води кон Тресонче ќе се потопи со акумулацијата, ќе се обезбеди соодветно решение со поместување на трасата која ќе се потопи и пробивање на заобиколна траса над предвидената акумулација.
- Патот кој води кон Селце е предвиден да се трасира по круната на браната, и потоа да продолжи по брегот на акумулацијата, кој пат би бил доста интересен и важен за посетители кои сакаат да уживаат во природата, ловот и риболовот.
- Со ова, обновувањето или подобрувањето на патната инфраструктура, опфатена со проектот, која води до опфатените населени места ќе овозможи постојан пристап.
- Преместување на локацијата која традиционално се употребува за прослави и создавање на ново место за собирање вклучувајќи и спортско игралиште.
- Преместување на гробиштата на нова локација во близина на постојната.
- Наоѓање на соодветна локација за реконструкција на потопената црква.
- Преместување – обновување на подземната и надземната инсталација (телефонски и електричен далновод).

Слика 5-1 Директно засегнати локации во Тресонче

Слика 5-2 Предложена дислокација на црквата и спортскиот терен

Сите овие мерки треба да се спроведат согласно законските прописи на Република Македонија и барањата на ЕБОР, како и во согласност со стандардите за поставување на соодветна инфраструктура.

По завршување на изградбата во области кои нема да се користат за постојана инфраструктура (куќи, паркинг, патеки кон рекреативните предели и тн.) или кои не се поплавени треба да се реализира прогресивна рехабилитација со заменување на горниот слој од почвата, контурирање на земјиштето и засадување што е можно поскоро.

6 Развој на детален ПСЗК

Како прв чекор при развојот на Планот за стекнување со земјиште и компензација потребно е да се идентификуваат сите парцели и попрецизно да се дефинираат границите според податоците од катастарот. Онаму каде не постојат соодветни документи за сопственост, ќе се бараат дополнителни податоци од Агенцијата за катастар на недвижности, канцелариите во Гостивар и Дебар и ќе се направат соодветни напори од страна на проектот за да се формализира сопствеништвото на имотот и да се регулира бараната документација.

6.1 Содржина на ПСЗК

Подетално, ПСЗК ќе вклучува:

- Комплетен попис од Лицата засегнати со проектот (ЛЗП) и опфатениот имот, со што ќе се овозможи воспоставување на соодветна категоризација на засегнатите лица (сопственици на имот, тип на употреба на имотот, локални ЛЗП и бизниси доколку е можно, сопственици/корисници на земјишта со или без права за експропријација итн.),
- Стратегија за преселување и компензација која ќе вклучува:
 - Опис на правата (матрица на правата – на кого какви придобивки му следуваат врз основа на категоризацијата на погоре споменатите ЛЗП),
 - Опис на земјиштето предложено за замена, компензација и преселување на куќи доколку е применливо,
 - Аранжман за прераспределба на земјиште и/или домови,
 - Опис на останати соодветни придобивки (компензација за загубен посев и/или средства, за преселба, и останати дозволи),
- Специфични провизии поврзани со:
 - Повраток на средствата за живот,
 - помош на ранливите групи и ранливи луѓе,
 - консултација, објавување на информации и управување со поплаки,
- Опис на предложените начини на имплементација на ПСЗК, вклучувајќи и распределба на обврските за имплементација, буџетот и временската рамка координирајќи ги активностите на ПСЗК со градежните работи и планот за стекнување со земјиштето.

Развојот на ПСЗК ќе се базира врз принципите и обврските пропишани во оваа рамка.

6.2 Попис на засегнат имот и засегнати лица

Пописот ќе ги вклучи следните два дела:

- Недвижен имот:

- Катастарска идентификација и координати на парцелите и средствата на парцелите,
 - премер на парцелите (засегнатиот дел и остатокот доколку е засегнат само еден дел),
 - идентификација на дрва и градби на засегнатите парцели,
 - опис на сите градби (површина, материјали, состојба, услови),
 - опис на режимот на сопствеништво во однос на станарите: дали има станари или корисници кои имаат законски права – доколку има, врз која основа т.е. сопствеништво, наем, закуп или дали го користат просторот врз неформална основа;
 - проценка на вредноста на опфатениот имот по заменска вредност засновани врз рефернци кои може да се докажат
- Социо-економско анкета на засегнатите лица (физички и економски преселени), а со цел здобивање со следните социо-економски податоци:
 - Состав на домаќинството (кој е сопственик на имотот/или живее во засегнатата куќа), старосна граница, активности и статус на ранливост (хендикепирани, хронично болни, стари лица и тн.),
 - Опис на економскиот статус на домаќинството (инвентар на главните подвижни предмети во домаќинството – мебел, апарати за домаќинство и тн., економска активност, категоризација на примањата),
 - Опис на моменталната економска и социјална зависност на домаќинствата од нивното земјиште/употреба на локациите, критичен фактор за разбирање на можното влијание од аквизицијата на земјиштето и/или раселување на друга локација,
 - Приоритет во компензацијата (парична компензација или замена на земјиште, или – онаму каде е применливо – потпомогнато преселување, и доколку преселувањето е претпочитана локација, видот на градба итн.).

Резултатите од пописот и социо-економската анкета ќе се внесат во поедноставена база на податоци која ќе се употребува во фазата на имплементација и како за социо-економски надгледни цели.

Пописот ќе се употребува за да се дефинира “cut-off” (краен) датум: која било градба што е поставена во парцелата која треба да биде откупена од страна на компанијата по датумот на попис нема да подложи на компензација. Експертите за анкетата заедно со компанијата ќе ги известат заинтересираните локални власти и ќе достават информации пред пописот.

Врз основа на добиените резултати од пописот и социо-економското истражување ќе се воспостави категоризација на имотите и средствата на ЛЗП базирана врз соодветни критериуми, на пример:

- ЛЗП со право на сопственост/ЛЗП без право на сопственост,
- Корисници на имот/згради за домување/останати градби,
- Сопственици / станари / останати станари,
- Активности и мали бизниси.

6.3 Аранжмани за имплементација

Ќе се подготви детална табела на активности кои треба да се превземат, со предложена прераспределба на обврските за секоја активност. Ќе се појаснат механизмите за имплементација во однос на буџетирањето и исплатата на компензацијата и изградбата. Врз основа на горе наведеното, како и врз основа на проценката на износот на компензацијата (и доколку се бара износот за раселување), во ПСЗК ќе се даде распределен и образложен буџет заедно со детален план за имплементација кој ќе ги содржи клучни датуми при изградба на проектот.

7 МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПОПЛАКИ

7.1 Регистрација на поплаки

Органот за експропријација закажува расправа по предлогот за експропријација на која го повикува сопственикот, носителите на други имотни права на недвижноста и корисникот на експропријацијата. На расправата особено се утврдуваат постоењето на јавниот интерес, правото на сопственост и други имотни права, видот и висината на надоместот, како и други факти и околности од значење за експропријацијата. Расправата не може да се закаже пред 15 дена од доставувањето на предлогот за експропријација до сопственикот и носителите на други имотни права.

Расправата може да заврши со порамнување (спогодба) за надомест.

Порамнувањето го заменува решението за експропријација, а постапките за експропријација и за определување на надоместот се сметаат за правосилно завршени.

Ако не се постигне спогодбата, органот за експропријација во зависност од фактите и околностите утврдени во постапката ќе донесе решение по предлогот за експропријација.

Решението со кое се усвојува предлогот за експропријација содржи податоци за:

- 1) корисникот на експропријацијата;
- 2) недвижноста што се експроприра со наведување на податоци од катастарот на недвижностите;
- 3) сопственикот на недвижноста и носителите на други имотни права на таа недвижност и нивното живеалиште, односно седиште и
- 4) објектот или други работи за чија изградба, односно изведување се врши експропријација.

Против решението на органот за експропријација може да се изјави жалба до Комисија на Владата на Република Македонија.

Корисникот на експропријацијата се стекнува со владение врз експроприраната недвижност со денот на исполнувањето на спогодбата, или одлуката на судот за надоместот.

По исклучок, а по барање на корисникот на експропријацијата, во случаи на итност или за отстранување на очигледна штета, органот за експропријација по претходна согласност на министерот за финансии може да одлучи недвижноста да му се предаде на корисникот во владение по донесувањето на првостепеното решение.

Во случаите кога сопственикот, односно носителот на друга имотни права, има право на надомест за некористење на недвижноста од денот на влегувањето во владение на корисникот на експропријацијата до денот на исполнувањето на спогодбата, односно одлуката на судот за надоместот.

Кога сопственикот, односно носителот на правото на домување живее во експроприраната станбена зграда, односно стан или врши дејност во експроприраната зграда или деловна просторија, има право и на времено сместување.

Ако корисникот на експропријацијата влезе во владение врз основа на закон, а предлогот за експропријација во натамошната постапка е правосилно одбиен, имотно-правните односи меѓу корисникот на експропријацијата и поранешниот сопственик или друг носител на имотно право се решаваат согласно со прописите за имотните односи.

Корисникот на експропријацијата може до правосилноста на решението за експропријација да се откаже од предлогот за експропријација.

Правосилното решение за експропријација ќе се укине ако корисникот на експропријацијата и поранешниот сопственик заеднички го бараат тоа.

По барање на поранешниот сопственик на експроприраната недвижност ќе се поништи правосилното решение за експропријација во целост или делумно ако во рок од три години по правосилноста на решението, корисникот на експропријацијата не изврши позначителни работи во врска со објектот, односно работата за чија цел е експроприрана недвижноста притоа имајќи ја предвид природата, големината и вредноста на тој објект.

Барањето може да се поднесе во рок од десет години од денот на правосилноста на решението за експропријација кога недвижноста била одземена од владение од сопственикот.

Во случај на пренамена на целта за која била извршена експропријација на недвижност, решението за експропријација се поништува по службена должност ако со тоа се согласи поранешниот сопственик на експроприраната недвижност.

За поништување на решението за експропријација решава органот што го донел решението.

Имотно-правните односи меѓу корисникот на експропријацијата и поранешниот сопственик во случај на поништување на решението за експропријација, односно откажување од предлогот за експропријација се решава во постапка за определување на надоместот предвидена со закон.

Сите видови на поплаки (освен оние покренати од страна на вработените и изведувачи) во врска со овој проект треба да биде насочена кон ЕЛЕМ преку следните назначени член на персоналот:

Звонко Кушоски, инженер за инвестиции

Тел: +389 (0) 2 31 49 164

Факс: +389 (0) 2 31 49 100

e-mail: boskov.most@elem.com.mk

zvonko.kusoski@elem.com.mk

Адреса:

АД Електрани на Македонија (ЕЛЕМ)

11-ти Октомври 9,

1000 Скопје, Македонија

ЕЛЕМ ќе ги спроведе следните механизми:

- 1) Потврда на приемот на поплака мора да биде во рок од 5 работни дена од денот кога била примена.
- 2) Одговорот за проблемот ќе биде во рок од 30 дена од добивањето на поплаката.

Начинот на поднесување на поплаките ќе биде ставен на локалните информативни табли и веб страната на ЕЛЕМ (http://www.elem.com.mk/images/photo/projects/Boskov_Most.pdf).

Тужбите што произлегуваат од работната сила која е вклучена во проектот ќе бидат насочени главно преку соодветните претставници на синдикатите, но каде што е соодветно, ЕЛЕМ може да биде директно инволвиран во развој на соодветни решенија. Сите тужбите што произлегуваат од изведувачите треба да се земаат преку нормалните утврдени комерцијалните канали.

7.2 Преглед и надополнување на поплаките

Сопоред Законот за експропријација (Службен весник на Република Македонија бр. 33/95, 20/98, 40/99, 31/03, 46/05, 106/08, 76/10), Законот за управни спорови

(Службен весник на Република Македонија бр.62/06, 27/08, 117/09), незадоволната страна има право да достави жалба до второстепената комисија на Владата на Република Македонија, против одлуката донесена од страна на органот за експропријација, во рок од осум работни дена од приемот на одлуката.

Против одлуката на второстепената комисија на Владата на Република Македонија, може да се покрене судска постапка до Управниот суд, чија што одлука е законски обврзана и извршна.

Во судските постапки за одредување на висината на компензацијата, незадоволната страна има право на жалба против одлуката на Основниот суд до Апелациониот суд.

Сите механизми за поплаки, воспоставени заради проектот ќе бидат доставени до засегнатите лица.

Во прилог се наѓа предложен формулар за поплака.

Јавен формулар за поплака

Референтен број	
Име и презиме	
Информации за Договорот:	По пошта: Ве молам наведете ја адресата на примачот _____ _____
Ве молам забележете на кој начин сакате да бидете контактирани (адреса, телефон, е-маил адреса)	На телефон: _____ Преку е-маил: _____
Посакуван јазик за комуникација	Македонски Албански Турски
Опис на инцидентот или поплаката: Што се случило? Каде се случил настанот? На кого му се случило дејствието? Каков е резултатот од проблемот?	
Датум на инцидентот /неправдата	
	Еднаш случен инцидент/неправда (датум _____) Се случило повеќе од еднаш (колку пати? _____) Тековно (моментално соочување со проблемот)
Што би сакале да се случи за да се реши проблемот?	
Потпис: _____ Датум: _____	

Ве молам вратете го овој **Оддел за Развој и Инвестиции,**
формулар на: АД ЕЛЕКТРАНИ НА МАКЕДОНИЈА (ЕЛЕМ)

Звонко Кушоски,
Инженер за инвестиции

11 Октомври 9, 1000 Скопје,
Македонија

Tel: + 389 (0)2 31 49 164
Fax: + 389 (0)2 31 49 100

email:
boskov.most@elem.com.mk